

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שגגה תחילה וסוף

(ק"ב א') **משנה:** הזורק (בשווג ברשות הרבים), ונזכר (שהוא שבת) מאחר שיצתה מידו (האבן, קודם שתנוח), (או שלא נזכר, אבל) קלטה אחר, קלטה כלב, או שנשרפה (קודם שתנוח), פטור. זרק (בשווג) לעשות חבורה, בין באדם ובין בבהמה, ונזכר (ששבת) עד שלא נעשית חבורה, פטור.

(המשך משנה:) זה הכלל: כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. תחלתן וסופן זדון, תחלתן זדון וסופן שגגה, פטורין, עד שתהא תחילתן וסופן שגגה.

אמרינן בגמרא, לכתא ומתנא (אדם הזורק לרשות הרבים חתיכת עץ הקשורה בחבל, וממשיך לאחוז החבל בידו), אוגדו בידו הוא (ואפילו כולו שוגג פטור, דאין כאן זריקה).

איתמר, (המטלטל) שתי אמות בשוגג, שתי אמות במזיד, שתי אמות בשוגג - רבה אמר: פטור. רבא אמר: חייב. ומסיק דלא פליגי, אלא הא בזורק הא במעביר (המעביר יכול לעמוד, ולמנוע גמר המלאכה. ולכן כבר בסוף ארבע אמות ראשונות נגמר שיעור המלאכה, במזיד. משא"כ זורק, אין בידו לעכב החפץ, ונחשב הכל **מעשה אחד**. ואין מחשבתו באמצע משפיעה).

אמר רבא: זרק ונחה בפי הכלב או בפי הכבשן, חייב. (ומקשה) והאנן **תנן**: קלטה אחר או קלטה הכלב או שנשרפה פטור! (ומתרץ) התם (במשנה) דלא מכיון (שינוח בפי כלב). הכא דקא מכיון, מחשבתו משויא ליה מקום.

אמר רב ביבי בר אביי: אף אנן נמי תנינא: יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד, הטמא שאכל חלב, והוא נותר מן המוקדשין, ביום הכפורים. רבי מאיר אומר: אף אם היתה שבת והוציאו בפיו, חייב. אמרו לו: אינו מן השם. ואמאי? הא אין דרך הוצאה בכר? אלא, כיון דקא מיכוין, מחשבתו משויא ליה מקום; הכא נמי, כיון דקא מיכוין, מחשבתו משויא ליה מקום.

שיטות הראשונים

הנחה במקום שלא התכוין אליו: כתב הרמב"ם (שבת יג, ג) "הזורק חפץ מרשות לרשות או מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים, וקדם שינוח קלטו אחר בידו או קלטו כלב או נשרף - פטור, מפני שאין זו הנחה שנתכונן לה."

זרק חפץ שקשור אליו בחבל: כתב הרמב"ם (שבת יג, ד) "הזורק חפץ מרשות לרשות, והיה קשור בחבל ואגודו בידו - אם יכול למשך החפץ אצלו, פטור, שהרי אין כאן הנחה גמורה, ונמצא כמי שעקר ולא הניח."²

שתי אמות בשוגג, ושתי אמות במזיד, ושתי אמות בשוגג: כתב הרמב"ם (הל' שגגות ו, ח) "אם בזריקה - חייב, לא

1. ע"פ מסקנת הגמרא דתרתני קתני.

2. צ"ב מנא ליה דדוקא ביכול למשוך אצלו, דלמא אף באין יכול למשוך אצלו פטור, דהוי כאילו מקצת כלי שבידו כרשות היחיד, והוי כמוציא חפץ שמקצתו ברשות הרבים ומקצתו ברשות היחיד. וצ"ע. הערת רעק"א (בהגהותיו על שו"ע או"ח שנב, על דברי המג"א שם ס"ק ב).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מפני שאין ידיעה לחצי שעור³, אלא מפני שאין בידו להחזירה, ולפיכך לא הועילה לו הידיעה שבנתיים; ואם פהעברה - פטור, שיש ידיעה לחצי שעור."

הדרן עלך הזורק

פרק שנים עשר - הבונה

בונה ומכה בפטיש

(ק"ב ב') **משנה:** הבונה כמה יבנה ויהא חייב? הבונה כל שהוא, והמסתת (את האבן), והמכה בפטיש⁴ ובמעצד (פטיש גדול), הקודח כל שהוא, חייב.

(המשך **משנה:**) זה הכלל: כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת (ללא תוספת) בשבת, חייב.

(המשך **משנה:**) רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה (אע"פ שאינו מכה על הכלי), חייב, מפני שהוא כמתקן מלאכה (עושה תיקון בשעת פעולה זו). (ומפרש בברייתא) שכן מרדכי טסי משכן עושין כן.

(ומברר) כל שהוא למאי חזיא? (ומסיק) שכן בעה"ב שיש לו נקב בבירתו וסותמו (בטיט). דכוותה גבי משכן, שכן קרש שנפלה בו דרנא (תולעת), מטיף לתוכה אבר, וסותמו.

תניא: אחד נותן את האבן, ואחד נותן את הטיט (אחריו), הנותן את הטיט חייב (אבל הנותן את האבן, דהיינו מצדדה, פטור). רבי יוסי אומר: ואפילו (רק) העלה והניח (אבן) על גבי דימוס (שורה) של אבנים, חייב.

(ומסיק) תלתא בנייני הוו: תתא, מציעא, ועילא. תתא (שורת יסוד החומה) בעי צדודי ועפרא (על פי מימרא של שמואל: המצדד את האבן, חייב), מציעא (כל הבניין כולו שמן היסוד עד השורה העליונה) בעי נמי טינא. עילאי בהנחה בעלמא⁵.

3. כלומר לא מפני שהידיעה שנודע לו לאחר שתי אמות ראשונות אינה נחשבת ידיעה לחלק בין המעשים ולפטור משום שלא נעשה הכל בהעלמה אחת, שכן ידיעת חצי שיעור כן מחלקת.

4. רש"י פירש, שמפוצץ בו את האבן מן הסלע לאחר שחצב את האבן סביב, ומבדיל מן ההר קצת הוא מכה בפטיש מכה גדולה, והיא מתפרקת ונופלת, וזהו גמר מלאכה של חוצבי אבן. וכל הגומר בשבת מלאכה, תולדת מכה בפטיש היא. וכתבו תוספות (ד"ה מכה): ואין נראה לר"י, דבמשכן לא הוה בנין אבנים, ולא שביק תנא גמר מלאכה דכלים דהוה במשכן, ונקט מכה בפטיש דאבן דלא הוה במשכן. אלא נראה לר"י דהאי מכה בפטיש היינו מכוש אחרון שמכה על הכלי בשעת גמר מלאכה.

5. כתב הרמב"ן: עילאה בהנחה בעלמא, כלומר לדברי רבי יוסי, ורבנן פליגי עליה דבעי נמי צדודי ועפרא אבל לא בהנחה בעלמא. ובתוספות פירשו דלא פליגי רבנן עליה דרבי יוסי כלל. ואינו מחוור. עיי"ש.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ומברר) מסתת משום מאי מיחייב?

רב אמר: משום בונה. שמואל אמר: משום מכה בפטיש (גמר מלאכה הוא, שהמקום שחרץ חריץ זה, לא יחרוץ עוד).

העושה נקב בלול של תרנגולים (שיצא ריח הצואה ולא יזיק להם, או כדי שייכנס האור⁶) -

רב אמר: (חייב) משום בונה. ושמואל אמר: משום מכה בפטיש.

עייל שופתא בקופינא דמרא (תוקע יתד בבית יד המעדר, להדקו שלא יצא) -

רב אמר: (חייב) משום בונה. ושמואל אמר: משום מכה בפטיש.

(ק"ג א') **תא שמע**: הקודח כל שהוא - חייב⁷. בשלמא לרב (דאמר נקב הוי בנין, האי נמי בנין הוה כל שהוא, ואף על פי

שימלאנו, הרי הועיל לבנין) מיחזי כמאן דחר חורתא לבניינא (שקודח החור). אלא לשמואל (דאמר נוקב לאו בונה הוא)

לאו גמר מלאכה הוא⁸!

(ומתרץ) הכא במאי עסקינן, דבזעיה ברמצא דפרזלא (במסמר), ושבקיה בגוויה (לתלות בו), דהיינו גמר מלאכה.

שיטות הראשונים

כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת בשבת, חייב: רש"י פירש שרצה לומר כל מלאכה שאדם עושה כיוצא בה

ומקיימה בלא תוספת, אם עשה כיוצא בה בשבת חייב. וכן פירש **המאירי** (וכאילו כתוב העושה מלאכה בשבת ומלאכתו

מתקיימת). **והריטב"א** כתב שיש שפירשו דהכי קאמר: דאפילו אין מלאכתו אלא לשעה שאינו בניין קיים אלא

לבו ביום בלבד, חייב. וכענין שאמרו **בירושלמי**: בניין לשעה - בניין.

מסתת, עושה נקב בלול, עייל שופתא: כתב **הרמב"ם** שהמכניס יד הקורדום בתוך העין שלו, הרי זה תולדת בונה,

כדעת רב. ובהלכה שאחריה כתב שהעושה נקב כל שהוא בלול של תרנגולים, חייב משום בונה. אמנם להלן

כתב שהעושה נקב כל שהוא, הרי זה תולדת מכה בפטיש, משמע שפסק כשמואל. וכן כתב שהמסתת אבן כל

שהוא, חייב משום מכה בפטיש. משמע שפסק כשמואל. ועוד כתב שהעושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא,

חייב משום מכה בפטיש⁹.

6. רש"י ורמב"ם (להלן בהלכות) בהתאמה.

7. וכל הקודח על מנת למלאות הוא, לתקוע בו יתד, ושלא למלאות, קרי נוקב. רש"י.

8. בשלמא נקב דלול - איכא למימר מכה בפטיש, אבל זה שעומד לסתום, לאו גמר מלאכה הוא. רש"י.

9. והאריכו האחרונים. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יג-יד-טז; הל' שבת כגא).